

Rapport
Beperkte Opleidingsbeoordeling
Universitaire Lerarenopleidingen
Universiteit van Amsterdam

Inhoud van het verslag

1. Samenvatting van de beoordeling	2
2. Proces van beoordeling	5
3. Overzicht van de opleidingen.....	8
3.1 Basisgegevens van de opleidingen.....	8
3.2 Korte beschrijving van de instelling.....	8
3.3 Beschrijving van de beoogde eindkwalificaties	9
3.4 Beschrijving van het curriculum	10
4. Overzicht van beoordelingen.....	11
5. Bevindingen, overwegingen en beoordeling per standaard.....	12
5.1 Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	12
5.2 Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	14
5.3 Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties.....	19
Bijlage 1: Programma van het locatiebezoek	23
Bijlage 2: Bestudeerde documenten	25
Bijlage 3: Bestudeerde eindwerken.....	26
Bijlage 4: Samenstelling visitatiepanel	27
Bijlage 5: Kwantitatieve gegevens opleidingen	30

1. Samenvatting van de beoordeling

Het visitatiepanel van Certiked VBI heeft op 1 en 2 juni 2015 de Universitaire Lerarenopleidingen van de Universiteit van Amsterdam beoordeeld aan de hand van het beoordelingskader voor de Beperkte Opleidingsbeoordeling van 22 november 2011 van de NVAO. In deze samenvatting geeft het panel de voornaamste overwegingen weer die tot het oordeel hebben geleid.

De Interfacultaire Lerarenopleiding van de Universiteit van Amsterdam verzorgt 23 Universitaire Lerarenopleidingen. De doelstellingen, opzet, structuur en procedures van de opleidingen zijn grotendeels dezelfde. Daardoor behandelt het panel de opleidingen gezamenlijk en brengt voor de afzonderlijke opleidingen accenten aan waar dat zinvol is. Dat geldt ook voor het verschil tussen de voltijdvariant en de deeltijdvariant van de opleidingen en voor het educatieve gedeelte van de tweejarige masteropleidingen.

In het gesprek met het panel heeft de decaan gezegd verder in de opleidingen te willen investeren. Het panel juicht dat toe en wil er krachtig voor pleiten middelen ter beschikking te stellen om de groei van de opleidingen te bevorderen, de instroom voor de tekortvakken te verhogen en het aantal promoties te vergroten. Ook acht het panel het noodzakelijk dat op afzienbare termijn een nieuwe opleidingsdirecteur wordt aangesteld, omdat deze positie sinds 1 maart 2015 vacant is.

Het panel heeft kennisgenomen van het nieuwe opleidingsplan voor 2015 en daarna van de opleidingen. Mede op grond daarvan bepleit het panel de visie en de daaraan verbonden ambities als het opleiden van de autonome student explicieter te maken. De expertise en de kwaliteiten van de opleidingen kunnen in de ogen van het panel nadrukkelijker naar voren worden gebracht en beter worden benut. De Interfacultaire Lerarenopleiding heeft sinds 2007 een groot aantal verbeteringen doorgevoerd. Zo zijn maatregelen genomen om de studeerbaarheid te vergroten, is de relatie met de scholen verstevigd, is het aantal onderzoekers binnen het docententeam toegenomen, is het vakdidactisch onderzoek uitgebouwd, is de beoordeling van de onderwijspraktijk beter gewaarborgd en zijn de wetenschappelijke eisen aan de eindwerken van de studenten verhelderd. Sommige van deze verbeteringen zijn eigener beweging door de opleidingen ter hand genomen, terwijl andere een antwoord waren op de aanbevelingen uit de visitatie van 2007. Deze verbeteringen hadden evenwel soms een wat fragmentarisch karakter. Daarom acht het panel het wenselijk de toekomstvisie van de opleidingen opnieuw en met kracht te ijken, met daarin opgenomen de belangrijkste karakteristieken van de toekomstige leraar die aan de Universiteit van Amsterdam is opgeleid. Ook beveelt het panel in dat kader aan goed te doordenken welk type van onderzoek het beste past bij de lerarenopleidingen op masterniveau.

Het panel beschouwt de doelstellingen van de opleidingen als relevant voor het eerstegraads leraarschap. De opleidingen hebben deze goed vertaald in een viertal pijlers waarin onder meer de ambachtelijke vaardigheid van de leraar en het wetenschappelijk karakter expliciet verwoord zijn. De eindkwalificaties van de opleidingen die afgeleid zijn van de doelstellingen, zijn afgestemd op de wettelijke vereisten en het domeinspecifieke referentiekader van de lerarenopleidingen in Nederland. Mede daardoor beantwoorden de eindkwalificaties aan het niveau van de master. De opleidingen zorgen voor de actualisering van de eindkwalificaties, zoals blijkt uit hun streven aan te sluiten bij de nieuwe competenties van de Onderwijscoöperatie, als deze formeel zullen zijn bekrachtigd. Wel bepleit het panel de opleidingen onderling meer te vergelijken waardoor zij van elkaars sterke punten kunnen profiteren. De interactie van de opleidingen met het relevante werkveld is meer dan voldoende.

De opleidingen kennen een stijgende instroom maar dat geldt minder voor de tekortvakken. Het panel bepleit daarom de bestaande voorlichting voor deze vakken nog verder te versterken en voor de surplusvakken de selectieprocedure verder te ontwikkelen. Ook bepleit het panel met het oog op de tekortvakken de communicatie met de faculteiten verder te intensiveren. De toelatingseisen van de opleidingen voldoen en zijn in lijn met de wettelijke bepalingen, terwijl de toelatingsprocedure erop toegespitst is vooral studenten aan te trekken die geschikt zijn voor het eerstegraads leraarschap. De opleidingen doen er veel aan studenten met een verschillende achtergrond in staat te stellen leraar te worden door het aanbieden van onderscheiden trajecten.

In een grootscheepse operatie, *constructive alignment* genoemd, hebben de opleidingen in 2013 de relatie tussen de eindkwalificaties, het curriculum en de toetsen geanalyseerd en de overeenstemming tussen deze op onderdelen verbeterd. Het panel heeft veel waardering voor dit werk. In de drie leerlijnen, zijnde vakdidactisch ontwerpen en onderzoeken, professioneel handelen en professionele ontwikkeling en de vakken die daar deel van uitmaken, komen alle gevraagde kennis, vaardigheden en houdingsaspecten op een degelijke wijze aan bod. Ook komen de studenten voldoende met wetenschappelijk onderzoek in aanraking en voeren dat zelf uit. De samenhang in het curriculum voldoet, ook in termen van de relatie tussen het instituutsgedeelte en het praktijkgedeelte. In alle opleidingen is de vakdidactiek naar behoren en bij een aantal opleidingen meer dan dat.

Doordat het onderdeel Profielproduct verdwijnt, zijn de competenties samenwerken met collega's en samenwerken met de omgeving, twee van de zeven eindkwalificaties, minder goed in het curriculum weerspiegeld. Daarom bepleit het panel het onderwerp van het Profielproduct en de onderzoekscomponent daarbinnen in een verplicht deel van het curriculum terug te laten komen. Daarnaast beveelt het panel aan meer aandacht te besteden aan het adequaat gebruik van ICT in het onderwijs.

Het panel is bijzonder te spreken over de betrokkenheid, de toewijding en de toegankelijkheid van de docenten. Ook hun vakinhoudelijke en didactische kwaliteiten zijn buiten kijf. De opleidingen bieden hen veel mogelijkheden om zich te scholen en ook om te promoveren. De scholing betreft ook de docenten die in het praktijkgedeelte werkzaam zijn. Het aantal gepromoveerde en VELON-geregistreerde docenten is aanzienlijk en zal de komende jaren verder stijgen. De docenten zijn goed vertegenwoordigd in netwerken maar zouden er volgens het panel goed aan doen dit verder, extern gericht uit te bouwen.

Het panel is positief over de didactische opzet, die in de instituutsdagen naar voren komt. De opleidingen doen veel aan het bevorderen van de studeerbaarheid, ook al is de ervaren studiedruk bij de studenten hoog. De studenten worden zeer goed door de docenten begeleid. De huisvesting, materiële voorzieningen en informatievoorziening van de opleidingen voldoen.

Het toetsbeleid en het functioneren van de examencommissie zijn in de ogen van het panel goed. Namens de examencommissie ziet de toetscommissie toe op de kwaliteit van toetsing en beoordeling. De procedures, ook die inzake plagiaat en andere vormen van fraude, worden gedegen uitgevoerd. De verschillende toetsvormen waaronder kennisbasistoetsen algemene didactiek en vakdidactiek zijn naar behoren uitgewerkt. Het panel heeft waardering voor de invoering van deze kennisbasistoetsen. De beoordeling van de toetsen is zeer goed. Alle onderdelen van het curriculum worden afgesloten met meer dan één toets waarbij bijna altijd meer beoordelaars zijn betrokken. Het panel is onder de indruk van de systematiek waarmee de opleidingen de opdrachten en met name het Ontwerponderzoek beoordelen.

Elke stap is zorgvuldig vastgelegd en waar nodig van een toelichting voorzien. De *rubrics* spelen in de beoordeling (en begeleiding) een belangrijke rol, omdat ze de verschillende aspecten in de beoordeling betrekken en de feedback aan de studenten bevorderen. Wel raadt het panel aan de beoordelingen tussen beoordelaars in kalibreersessies te vergelijken en meer met elkaar in overeenstemming te brengen.

Het panel heeft de beoordelingen van de eindwerken door de vakdidactische referenten bestudeerd en gewogen en vastgesteld dat alle in de beoordeling betrokken eindwerken tenminste voldoende zijn. Een aantal van de eindwerken was zeker goed. Dat geldt voor Duits, Filosofie, Frans, Maatschappijleer, Nederlands, Scheikunde en Spaans. Wel raadt het panel aan de onderzoekvaardigheid bij het ontwerpen niet te beperken tot hypothese-toetsend onderzoek. Ook vraagt het panel opleidingen aandacht te geven aan het gebruik van actuele, internationale literatuur. Gehoord hebbende de vertegenwoordigers van de scholen voor voortgezet onderwijs, beoordeelt het panel het gerealiseerde niveau van de afgestudeerden van de opleidingen als tenminste voldoende.

Het panel dat de Universitaire Lerarenopleidingen van de Universiteit van Amsterdam heeft beoordeeld aan de hand van het beoordelingskader van de NVAO voor de Beperkte Opleidingsbeoordeling van 22 november 2011 adviseert de NVAO over te gaan tot accreditatie van de opleiding met het oordeel voldoende.

Rotterdam, 13 juni 2015

prof. dr. D.D. Breimer
voorzitter

drs. W.J.J.C. Vercouteren RC
secretaris

2. Proces van beoordeling

Evaluatiebureau Certiked VBI heeft van de Universiteit van Amsterdam het verzoek ontvangen een beoordeling uit te voeren van de Universitaire Lerarenopleidingen, in het kader van de NVAO-accreditatieprocedure. De beoordeling is uitgevoerd aan de hand van het beoordelingskader van de NVAO voor de Beperkte Opleidingsbeoordeling van 22 november 2011. Daarnaast heeft het panel de focuspunten in beschouwing genomen, die opgesomd zijn in het document van 18 maart 2014 van de NVAO.

In samenspraak met de Universiteit van Amsterdam zijn de beoogde leden van het visitatiepanel door Certiked uitgenodigd om in het panel zitting te nemen. Zij hebben daarop positief geantwoord. Het panel bestond uit de volgende personen:

- De heer prof. dr. D.D. Breimer (voorzitter);
- De heer prof. dr. R.F. Poell (vice-voorzitter);
- De heer drs. R. van de Kraats (panellid, referent Nederlands);
- De heer prof. dr. A.J. Waarlo (panellid);
- De heer J.G.M. Palings MSc (panellid, referent Aardrijkskunde);
- Mevrouw dr. I.M. van Eekelen (panellid);
- De heer ir. K.A. Kloet (panellid);
- De heer drs. R.C.A. Wink (studentlid);

- Mevrouw drs. R. Bekker (referent);
- Mevrouw drs. C. Bertona (referent);
- De heer drs. J. Bouwer (referent);
- De heer prof. dr. M.B. van Buuren (referent);
- De heer drs. P.M. de Groot (referent)
- De heer drs. A.C.J.M. van Haperen (referent);
- Mevrouw A.E. de Hullu (referent);
- De heer dr. E. Kwakernaak (referent);
- Mevrouw drs. A. Llamazares Carballo (referent);
- De heer drs. A.A. Pormes (referent);
- Mevrouw R.L. Tanner MA (referent);
- De heer drs. T. Visser (referent);
- De heer drs. B.G.J. Wansink (referent);
- De heer prof. dr. G. Zwaneveld (referent).

De heer drs. P.M. Esveld, directeur Certiked VBI was als toehoorder bij het locatiebezoek aanwezig. De heer drs. W.J.J.C. Vercouteren RC trad op als procescoördinator/secretaris.

Certiked heeft namens de opleidingen de samenstelling van het visitatiepanel ter goedkeuring voorgelegd aan de NVAO. De NVAO heeft haar goedkeuring verleend.

De procescoördinator/secretaris heeft voorafgaande aan het locatiebezoek overleg gevoerd met de opleidingen over een aantal formele zaken, zoals de datum en de agenda van het locatiebezoek, de eisen te stellen aan de kritische reflectie, de aan te leveren bijlagen, de bij het locatiebezoek ter inzage te leggen documenten en de lijst van de eindwerken.

Geheel conform de afspraken die landelijk gemaakt zijn op 18 december 2013 tussen de NVAO en de Universitaire Lerarenopleidingen is minimaal één eindwerk per opleiding en zijn minimaal vier eindwerken per cluster (alfa, bèta, gamma) geselecteerd. Op aangeven van de opleidingen is bij een aantal opleidingen de selectie uitgebreid naar twee of drie eindwerken, dit om recht te doen aan de omvang van opleidingen en zo een evenwichtig beeld daarvan te geven. De selectie is namens het panel gedaan door de procescoördinator/secretaris en is volstrekt willekeurig tot stand gekomen, wel zoveel mogelijk in acht genomen een evenwicht in de spreiding van de cijfers.

Voor elk van de afzonderlijke opleidingen heeft een in de vakdidactiek van de betreffende opleiding gespecialiseerde deskundige het vakdidactisch dossier van de opleiding, zijnde een weergave van de inhoud van het vakdidactisch curriculum en alle geselecteerde eindwerken bestudeerd en van een schriftelijke beoordeling voorzien. De referenten hebben dat gedaan aan de hand van een schriftelijke instructie. Hen is gevraagd hun beoordeling af te zetten tegen de eindtermen voor de vakdidactiek die door de opleidingen zijn geaccordeerd. Aldus konden zij de vakdidactiek vergelijken met het beoogde niveau.

Ieder van de panelleden heeft de kritische reflectie van de opleidingen bestudeerd en daarnaast minstens één eindwerk van de opleidingen. Van elk van de opleidingen is door de panelleden tenminste één eindwerk bekeken. Daarnaast zijn de schriftelijke beoordelingen van de referenten onder de panelleden verdeeld. Dat is gebeurd op basis van de deskundigheid en affiniteit van de panelleden met de betreffende opleiding. Aldus konden de panelleden hun beoordeling van de vakdidactiek en het gerealiseerde niveau van elk van de opleidingen baseren op de beoordeling van de referenten en hun eigen beoordeling van de eindwerken.

De beoordeling door het panel was gericht op de op zichzelf staande universitaire lerarenopleidingen ofwel educatieve masters. Zoals bij standaard 2 hieronder (paragraaf 5.2) aan te geven, verzorgt de Interfacultaire Lerarenopleiding naast deze masteropleidingen ook de ingedaalde masteropleidingen Aardrijkskunde, Biologie, Natuurkunde, Scheikunde en Wiskunde. Deze opleidingen zijn formeel deel (60 EC) van de overeenkomstige masteropleidingen (120 EC) van de Faculteit der Natuurwetenschappen, Wiskunde en Informatica. In termen van eindkwalificaties, curriculum en toetsing zijn deze opleidingen gelijk aan de op zichzelf staande masteropleidingen. Waar relevant, heeft het panel het verschil met de op zichzelf staande opleidingen aangeduid.

De leden van het panel hebben voorafgaand aan het locatiebezoek vragen geformuleerd. Het voltallige panel is bijeengekomen op 1 juni 2015. In deze vergadering hebben de panelleden hun oordeel over de eindwerken en de vakdidactiek van de opleidingen uitgewisseld en hebben zij hun indruk van de opleidingen op basis van de kritische reflectie onderling besproken. Daarnaast hebben zij vragen aan de eerdere lijst toegevoegd. Deze vragenlijst is gebruikt als leidraad bij de gesprekken tijdens het locatiebezoek.

Het locatiebezoek vond plaats op 1 en 2 juni 2015 en verliep volgens de vooraf opgestelde agenda. Het panel heeft met alle geledingen van de opleiding kunnen spreken. Tijdens het locatiebezoek heeft het panel nog aanvullende informatie opgevraagd. Ook heeft het panel een open spreekuur ingesteld. Daarvoor heeft zich niemand aangemeld. In het besloten overleg aan het einde van het locatiebezoek heeft het panel de bevindingen gewogen en de overwegingen opgesteld. Het panel heeft vervolgens het eindoordeel over de opleiding opgesteld. Aan het einde van het locatiebezoek heeft de voorzitter dit oordeel op hoofdlijnen aan het management van de opleiding kenbaar gemaakt.

Na het locatiebezoek heeft de secretaris een conceptrapport van bevindingen, overwegingen en conclusies opgesteld. De leden van het panel hebben daarop hun commentaar gegeven. Nadat de secretaris deze opmerkingen had verwerkt, heeft hij het conceptrapport voor feitelijke onjuistheden aan de opleiding voorgelegd. Na verwerking hiervan is het definitieve rapport aan de opleidingen verzonden.

Gezien de bestudeerde documentatie en in het licht van de gevoerde gesprekken met de betrokkenen bij de opleidingen heeft het visitatiepanel de overtuiging zich een betrouwbaar oordeel over de kwaliteit van de opleidingen te hebben kunnen vormen.

3. Overzicht van de opleidingen

3.1 Basisgegevens van de opleidingen

Administratieve gegevens van de opleiding

Naam opleiding in Croho: M Leraar VHO Aardrijkskunde (Isat 68500), M Leraar VHO Algemene Economie (Isat 68501), M Leraar VHO Arabisch (Isat 68521), M Leraar VHO Biologie (Isat 68502), M Leraar VHO Duits (Isat 68503), M Leraar VHO Engels (Isat 68504), M Leraar VHO Filosofie (Isat 68505), M Leraar VHO Frans (Isat 68517), M Leraar VHO Geschiedenis en Staatsinrichting (Isat 68506), M Leraar VHO Godsdienst en Levensbeschouwing (Isat 68507), M Leraar VHO Griekse en Latijnse Taal en Cultuur (Isat 68519), M Leraar VHO Hebreeuws (Isat 68524), M Leraar VHO Italiaans (Isat 68522), M Leraar VHO Kunstgeschiedenis en CKV (Isat 68508), M Leraar VHO Latijn en Klassieke en Culturele Vorming (Isat 68520), M Leraar VHO Maatschappijleer en Maatschappijwetenschappen (Isat 68509), M Leraar VHO Management en Organisatie (Isat 68518), M Leraar VHO Natuurkunde (Isat 68511), M Leraar VHO Nederlands (Isat 68512), M Leraar VHO Russisch (Isat 68523), M Leraar VHO Scheikunde (Isat 68513), M Leraar VHO Spaans (Isat 68514) en M Leraar VHO Wiskunde (Isat 68516).

Oriëntatie en niveau opleiding: wo master
Aantal studiepunten: 60 EC
Afstudeerrichtingen: Geen
Locatie: Amsterdam
Varianten: Deeltijd, Voltijd

Administratieve gegevens van de instelling

Naam instelling: Universiteit van Amsterdam
Status instelling: Bekostigd
Instellingstoets kwaliteitszorg: Positief

3.2 Korte beschrijving van de instelling

De beoordeling van de Universitaire Lerarenopleidingen is aangevraagd door de Universiteit van Amsterdam. De Universiteit van Amsterdam telt ruim 30.000 studenten en heeft ongeveer 5.000 medewerkers. Het is één van de grote, algemene universiteiten in Europa.

De Universiteit van Amsterdam heeft een breed aanbod van academische opleidingen. Veel van het onderzoek behoort tot de top. De missie van de universiteit is een inspirerende, breed georiënteerde, internationale academische omgeving te bieden. De universiteit kenmerkt zich, getuige de missie en doelstellingen, door een kritisch, creatief en internationaal klimaat, een open sfeer en een sterke betrokkenheid bij de stad en de samenleving. De Universiteit van Amsterdam heeft een structureel samenwerkingsverband met de Hogeschool van Amsterdam.

De Universiteit van Amsterdam kent in totaal zeven faculteiten, te weten de Faculteiten Economie en Bedrijfskunde, Geesteswetenschappen, Geneeskunde, Maatschappij- en Gedragwetenschappen, Natuurwetenschappen, Wiskunde en Informatica, Rechtsgeleerdheid en Tandheelkunde.

De Universitaire Lerarenopleidingen zijn een onderdeel van de Faculteit der Maatschappij- en Gedragwetenschappen van de universiteit en zijn ondergebracht in de Interfacultaire Lerarenopleiding daarbinnen.

3.3 Beschrijving van de beoogde eindkwalificaties

De eindkwalificaties die de opleiding nastreeft, luiden als volgt.

- Interpersoonlijk competent. Je bent interpersoonlijk competent, als je in contact met de leerlingen (en ook met anderen) kunt leiden, begeleiden, bemiddelen, stimuleren en confronteren. Daarmee bereik je een klimaat met open communicatie en een sfeer van samenwerking en wederzijds vertrouwen.
- Pedagogisch competent. Je bent pedagogisch competent, als je benaderingen kunt ontwerpen, uitvoeren en evalueren om het welbevinden van de leerlingen te bevorderen, om ontwikkelings- en gedragsproblemen te signaleren en om groepen en individuen te begeleiden. Daarmee bereik je een veilige leeromgeving waarin leerlingen zich kunnen ontwikkelen tot zelfstandige en verantwoordelijke personen.
- Vakinhoudelijk en didactisch competent. Je bent vakinhoudelijk en didactisch competent, als je je eigen vak gedegen beheerst, op basis daarvan aantrekkelijke, effectieve en efficiënte leeractiviteiten kunt ontwerpen, uitvoeren, begeleiden en evalueren. Daarmee bereik je een krachtige leeromgeving voor leerlingen.
- Organisatorisch competent. Je bent organisatorisch competent, als je concrete en functionele procedures en afspraken kunt hanteren en als je de leeromgeving en het leren van leerlingen kunt organiseren en faciliteren en de planning kunt bewaken en bijstellen. Daarmee bereik je een overzichtelijke, ordelijke en taakgerichte leeromgeving.
- Competent in het samenwerken met collega's. Je bent competent in het samenwerken met collega's, als je informatie deelt, bijdraagt aan overleg en samenwerkingsverbanden en deelneemt aan collegiale consultatie. Daarmee bevordert je een collegiale en harmonieuze werksfeer.
- Competent in het samenwerken met de omgeving. Je bent competent in het samenwerken met de omgeving, als je doelmatige contacten onderhoudt met ouders (verzorgers) maar ook met andere mensen en instanties die te maken hebben met de zorg voor en de opleiding van leerlingen. Daarmee bereik je dat de ontwikkeling van leerlingen op een realistische en constructieve manier wordt ondersteund en dat eventuele problemen tijdig worden onderkend en opgelost.
- Competent in reflectie en onderzoek ten dienste van ontwikkeling. Je bent competent in reflectie, als je je handelen planmatig kunt bijstellen op grond van ervaringen in beroepssituaties. Daarmee bereik je professioneel leren en ontwikkeling van jezelf. Je bent competent in onderzoek, als je de beroepspraktijk in het algemeen en je eigen beroepspraktijk in het bijzonder kunt analyseren met distantie en met onderzoekmatige deskundigheid. Daarmee bereik je ontwikkeling van je school, van de didactiek van je vak en/of van jezelf.

3.4 Beschrijving van het curriculum

In onderstaande tabel is het voltijdse curriculum van de opleiding weergegeven. Het deeltijdse curriculum bevat precies dezelfde onderdelen maar dan verdeeld over drie semesters in plaats van twee.

Leren en Instructie 1: Leerklimaat	6 EC
Leren en Instructie 2: Didactiek	6 EC
Leren en Instructie 3: Leren	3 EC
Onderwijspraktijk 1	5 EC
Onderwijspraktijk 2	5 EC
Onderwijspraktijk 3	5 EC
Totaal eerste semester	30 EC
Leren en Instructie 4: Complexe Strategieën	3 EC
Profielproduct 1	2 EC
Profielproduct 2	4 EC
Ontwerponderzoek 1	3 EC
Ontwerponderzoek 2	3 EC
Onderwijspraktijk 4	5 EC
Onderwijspraktijk 5	5 EC
Onderwijspraktijk 6	5 EC
Totaal tweede semester	30 EC
Totaal opleiding	60 EC

4. Overzicht van beoordelingen

Standaard	Oordeel
Standaard 1. Beoogde eindkwalificaties	Voldoende
Standaard 2. Onderwijsleeromgeving	Voldoende
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	Voldoende
Opleidingen	Voldoende

5. Bevindingen, overwegingen en beoordeling per standaard

5.1 Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

Standaard 1: De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft de inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen

Bevindingen

De universitaire lerarenopleidingen van de Universiteit van Amsterdam worden door de opleidingen zelf gezien als wetenschappelijke beroepsopleidingen. De doelstelling van de universitaire lerarenopleidingen is eerstegraads leraren op te leiden die een stevige kennisbasis hebben, een onderzoekende houding in hun vak en beroep aannemen, het beroep van leraar beheersen, met twee benen in de praktijk staan en zowel zichzelf als een rolmodel durven te zijn. De lerarenopleidingen hebben deze doelstelling uitgewerkt in vier pijlers, zijnde de wetenschappelijke vorming, de vaardigheid als leraar, de samenwerking van de opleidingen met de scholen voor voortgezet onderwijs en de eigenheid van de op te leiden leraar. De lerarenopleidingen richten zich op de algemeen-didactische en vakdidactische kennis en vaardigheden (professioneel handelen), het vakdidactisch ontwerpen en onderzoeken en de professionele ontwikkeling van de studenten.

De opleidingen hebben deze doelstellingen omgezet in eindkwalificaties. Deze eindkwalificaties, die in paragraaf 3.3 van dit rapport integraal zijn weergegeven, komen overeen met de wettelijke vereisten voor de leraar voorbereidend hoger onderwijs ofwel de eerstegraads leraar, die neergelegd zijn in de Wet op het voortgezet onderwijs en op het Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel. Naast deze wettelijke vereisten waaraan de eindkwalificaties voldoen, stemmen ze ook overeen met het Domeinspecifieke Referentiekader van de Universitaire Lerarenopleidingen dat de Interdisciplinaire Commissie Lerarenopleidingen heeft opgesteld. Deze commissie bundelt alle lerarenopleidingen van de Nederlandse universiteiten. Door de aansluiting bij deze landelijke afspraken en de nadere richtlijnen die de universiteiten daaromtrent hebben vastgelegd, zijn de eindkwalificaties van deze lerarenopleidingen verankerd. De Onderwijscoöperatie heeft aan de Minister van Onderwijs een voorstel gedaan over de actualisering van de bekwaamheidseisen. Wanneer deze worden ingevoerd, zullen deze opleidingen ze toepassen.

De eindkwalificaties van de voltijd- en deeltijdvarianten van de verschillende opleidingen zijn geheel identiek aan elkaar.

De opleidingen hebben een matrix opgesteld waarin zij de relatie tussen de eindkwalificaties en de Dublin-descriptoren in beeld hebben gebracht. Uit deze matrix en de woordelijke toelichting daarop valt af te leiden dat de eindkwalificaties overeenkomen met het niveau van de (wetenschappelijke) master.

Met het oog op de internationale vergelijking heeft het NUFFIC een vergelijkende studie uitgevoerd naar de universitaire lerarenopleidingen in het buitenland. Daaruit blijken naast overeenkomsten de grote aandacht voor de praktijk in de opleidingen in Nederland waaronder die van de Universiteit van Amsterdam.

Het contact tussen de opleidingen en het beroepenveld, te weten de scholen voor voortgezet onderwijs, speelt zich op verschillende niveaus af en is behoorlijk intensief (zie standaard 2). Daarnaast heeft een vertegenwoordiger van de scholen zitting in de examencommissie van de opleidingen.

Overwegingen

De doelstellingen van de opleidingen zijn in de ogen van het panel relevant voor het beroep van de eerstegraads leraar. In de pijlers waarin de doelstellingen uitgewerkt zijn, komen de verschillende aspecten van het leraarschap naar behoren tot uitdrukking. Het panel is te spreken over de ambachtelijke doelstelling van de opleidingen, die in één van de pijlers (vaardigheid als leraar) verwoord is. Het wetenschappelijk karakter van de opleidingen is één van deze pijlers en maakt daarom expliciet deel uit van de doelstellingen.

Het panel acht de eindkwalificaties goed uitgewerkt. Deze zijn op een verantwoorde wijze afgestemd op de wettelijke vereisten en op de afspraken die de gezamenlijke lerarenopleidingen in Nederland in het domeinspecifieke referentiekader neergelegd hebben. Juist doordat de eindkwalificaties nauwgezet afgestemd zijn op de wettelijke kaders en op het landelijke referentiekader en ook na de eindkwalificaties zelf bestudeerd te hebben, is het panel tot het oordeel gekomen dat deze van een masterniveau zijn.

De opleidingen zorgen voor de actualisering van de eindkwalificaties en ook het bijbehorende curriculum. Dat is het panel gebleken in de vele aanpassingen die doorgevoerd zijn de afgelopen jaren. Daarnaast is de wens van de opleidingen aan te sluiten bij de nieuwe competenties van de Onderwijscoöperatie een bewijs van de actualiteit van de eindkwalificaties.

Het panel heeft kennisgenomen van de internationale vergelijking die het NUFFIC heeft uitgevoerd. Een verdere uitwerking daarvan in de toekomst zou in de ogen van het panel op zijn plaats zijn.

De opleidingen hebben intensieve contacten met het beroepenveld. Daardoor zijn de eindkwalificaties en het curriculum naar behoren afgestemd op de eisen van de beroepspraktijk.

Naar de waarneming van het panel nemen niet alle opleidingen deel aan de uitwisseling van *best practices*. Het panel pleit ervoor de sterktes en zwaktes van opleidingen in beeld te brengen en meer van elkaar te leren. In dat verband kan het panel zich ook een beweging voorstellen in de richting van clusters van alfa-, bèta- en gammaopleidingen.

Het panel heeft kennis kunnen nemen van het overleg tussen de lerarenopleidingen in de stad Amsterdam en ziet dat overleg als positief. Het panel bepleit deze ontwikkeling mede te benutten om de positionering, de kwaliteit en de herkenbaarheid voor het werkveld van de opleidingen tot leraar hierdoor te vergroten.

Beoordeling van de standaard

Op grond van bovenstaande overwegingen beoordeelt het panel standaard 1 Beoogde eindkwalificaties als voldoende.

5.2 Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

Standaard 2: Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Bevindingen

Volgens de gegevens van de opleidingen is sedert de vorige visitatie in 2007 het aantal studenten dat aan een universitaire lerarenopleiding begint, toegenomen. Een deel van deze grotere instroom, te weten ongeveer 15 studenten per jaar, is afkomstig van de educatieve minor. De instroom in de jaren 2009/2010, 2010/2011 en 2011/2012 was nagenoeg stabiel op ongeveer 100 studenten (zie bijlage 5). In augustus 2013 werden daarentegen 160 instromende studenten geregistreerd en ook daarna is sprake van groei. Voor september 2015 zijn er 240 aanmeldingen. Tussen de opleidingen bestaan wel verschillen in termen van groei, krimp of stabilisatie (zie bijlage 5).

De opleidingen hebben maatregelen genomen om de kwaliteit van de instroom te vergroten. Eén daarvan is de voorlichting te intensiveren. Tweemaal per jaar wordt een voorlichtingsbijeenkomst gehouden, steeds voorafgaande aan het begin van de opleidingen in augustus en februari. Naast deze bijeenkomsten participeren de opleidingen in de voorlichting van de Faculteit der Geesteswetenschappen en van de Faculteit Natuurwetenschappen, Wiskunde en Informatica. Studenten hebben twee startmomenten, in augustus en februari. De kleine opleidingen Arabisch, Godsdienst en Levensbeschouwing, Hebreeuws, Italiaans, Filosofie en Russisch hebben maar één startmoment.

De aanmeldingen van de instromende studenten worden beoordeeld door de vakdidacticus van de betreffende opleiding. Daarna voert deze met ieder van de studenten een toelatingsgesprek. De opleidingen Maatschappijleer, Geschiedenis en Biologie passen aanvullend een selectieprocedure toe waarbij de capaciteiten van de geïnteresseerde student worden meegewogen. De studenten die een vakinhoudelijke masteropleiding hebben afgerond volgens de landelijke verwantschapstabellen zijn rechtstreeks toelaatbaar. De studenten die een niet direct verwante opleiding hebben gevolgd, kunnen in aanmerking komen voor toelating na een applicatieprogramma van maximaal 18 EC. De vakdidacticus stelt dit programma samen en de examencommissie bekrachtigt het. Studenten die meer dan 18 EC aan deficiënties zouden moeten goedmaken, zijn niet toelaatbaar. Naast deze eisen moeten de studenten minstens Nederlands op NT2-niveau beheersen. De ervaring leert echter dat zulks niet toereikend is en dat een hoger niveau gewenst is. Studenten die de educatieve minor hebben voltooid, komen in aanmerking voor een vrijstelling van 30 EC en kunnen de opleiding in een halfjaar afronden.

Naast de hierboven genoemde reguliere toelating van studenten die een disciplinaire master gevolgd hebben, bieden de lerarenopleidingen varianten aan om studenten met een verschillende achtergrond ter wille te zijn. Studenten die naast een masteropleiding ook recente ervaring als leraar in het voortgezet onderwijs (niet langer dan drie jaar geleden) hebben, komen in aanmerking voor vrijstellingen op basis van eerder verworven competenties. De procedure om deze vast te stellen, bestaat uit een lesbezoek van een gediplomeerd assessor van de opleiding, zijnde veelal de vakdidacticus en het overleggen van een portfolio door de student. De examencommissie neemt een besluit over de vrijstellingen na te hebben kennisgenomen van een advies in deze van de assessor.

Een tweede groep zijn zijinstromers die al een baan in het onderwijs hebben en een disciplinaire master. Deze studenten ondergaan een onderzoek naar hun geschiktheid voor het leraarschap, onder meer bestaande uit een lesbezoek met reflectiegesprek en een criteriumgericht interview op basis van een portfolio. Ook hier besluit de examencommissie over de inhoud van de te volgen opleiding. Vrijstellingen komen hier praktisch niet voor. Een derde groep zijn studenten die de tweejarige master Aardrijkskunde, Biologie, Natuurkunde, Scheikunde of Wiskunde volgen bij de Faculteit der Natuurwetenschappen, Wiskunde en Informatica en waarvoor de Interfacultaire Lerarenopleiding het educatieve deel (60 EC) verzorgt. Het verschil met de reguliere educatieve master is slechts van administratieve aard. Al de genoemde mogelijkheden behalve de zijinstroom worden zowel in voltijd als in deeltijd aangeboden.

De toelating van de studenten is in formele zin in handen van de toelatingscommissie. Deze bestaat ten dele uit dezelfde personen als de examencommissie maar heeft wel een formeel andere positie. Terwijl de examencommissie door de decaan wordt benoemd en losstaat van het opleidingsmanagement, is de toelatingscommissie een deel van de opleiding en wordt aangesteld door de opleidingsdirecteur.

De opleidingen hebben een matrix opgesteld waarin zij de relatie tussen de eindkwalificaties en de onderdelen van het curriculum in beeld hebben gebracht. In 2013 heeft de toetscommissie van de opleidingen middels de zogenoemde *constructive alignment* de afstemming van de eindkwalificaties, curriculumonderdelen en toetsprogramma geanalyseerd. Daaruit zijn aanpassingen voortgevloeid die tot doel hadden deze afstemming te verbeteren.

Het curriculum is afgestemd op de bij de standaard 1 genoemde vier pijlers waarop de opleidingen rusten. Het eerste semester is hoofdzakelijk bedoeld de studenten de vaardigheid als leraar ofwel de ambachtelijke kant van het leraarschap bij te brengen. In de tweede helft gaat het met name om het vakdidactisch ontwerp en de hogere-orde vaardigheden. Zo leren de studenten in de vakken Leren en Instructie 1, 2 en 3 van het eerste semester de beginselen van de algemene didactiek en de vakdidactiek. Daarnaast zetten zij in de praktijkgedeelten Onderwijspraktijk 1, 2 en 3 hun schreden in de praktijk van de school. Ze gaan daarin van observeren van lessen, eerste lessen onder begeleiding geven tot het in toenemende mate zelf lessen verzorgen. In het tweede semester vindt in het vak Leren en Instructie 4 de vakdidactische verdieping op een thema naar keuze plaats. In de onderdelen Onderwijspraktijk 4, 5 en 6 bouwen de studenten hun praktijkvaardigheden uit. Het doel daarvan is dat ze in staat zijn zelfstandig les te geven in de bovenbouw van de scholen voor voortgezet onderwijs. Daarnaast voeren de studenten de onderdelen Ontwerponderzoek 1 en 2 uit waarin zij een specifiek vakdidactisch onderwerp nemen, daarvoor een ontwerp maken, dat uitvoeren en vervolgens evalueren, dit alles op een onderzoekmatige wijze. Ter voorbereiding op dat onderzoek krijgen de studenten colleges in methoden en technieken van onderzoek. Tot dit jaar is het Profielproduct in het curriculum opgenomen. Dat is meer algemeen-didactisch dan vakdidactisch onderzoek, met name gericht op de ontwikkeling van de school. Onlangs hebben de opleidingen besloten het Profielproduct met ingang van het komend studiejaar 2015 – 2016 uit het curriculum te verwijderen. De reden is het onderzoek in de opleidingen meer toe te spitsen op het vakdidactisch onderzoek, dat in het Ontwerponderzoek plaatsvindt en in de methodologische voorbereiding daarop. Ook worden sommige eindkwalificaties nu tweemaal getoetst. De aandacht voor de pedagogisch-didactische competentie die door het verwijderen van het Profielproduct mogelijk zal afnemen, wordt nu opgenomen in pedagogisch-didactisch georiënteerde keuzevakken.

Het curriculum is opgebouwd volgens drie leerlijnen. Deze leerlijnen zijn vakdidactisch ontworpen en onderzoeken, professioneel handelen en professionele ontwikkeling. Elk van de onderdelen van het curriculum behoort tot een leerlijn. Leren en Instructie en Ontwerponderzoek vormen de vakdidactische leerlijn. De leerlijn professioneel handelen is terug te vinden in de onderdelen Onderwijspraktijk. Tot de leerlijn professionele ontwikkeling behoren de begeleiding in de praktijk door de schoolpracticumdocent, de intervisie en de zelfevaluatie. In deze leerlijn komen overigens, zo hebben de opleidingen desgevraagd laten weten, ook onderwerpen van ethiek en integriteit aan de orde.

De opleidingen leiden de studenten ook op in het ontwikkelen van een reflectief vermogen. Voorheen was de reflectie verspreid over het curriculum. Sinds augustus 2014 schrijven de studenten met het oog daarop twee zelfevaluaties, één na het eerste halfjaar en een tweede aan het einde van de opleiding. Deze worden besproken in een gesprek tussen vakdidacticus en student. Daarnaast zijn er tien intervisiebijeenkomsten onder begeleiding waarin de studenten ingaan op voor hen belangrijke punten in de praktijk van het lesgeven.

Het curriculum van elk van de opleidingen is gelijkelijk verdeeld in een instituutsgedeelte en een praktijkgedeelte. De opleidingen streven ernaar voor het praktijkgedeelte de studenten een plaats op een (academische) opleidingsschool te bezorgen. Pas als deze plaatsen uitgeput zijn, worden studenten op stagescholen geplaatst. De afstemming tussen de twee delen van het curriculum bestaat in de wisselwerking tussen de theorie en vaardigheden die zij op het instituut aangereikt krijgen en op school in de praktijk brengen. Zo wordt in het eerste semester in het instituutsgedeelte vooral bij klassenmanagement stilgestaan, dat voor veel studenten in de praktijk dan een eerste aandachtspunt is. Opdrachten in Leren en Instructie worden in de praktijk uitgevoerd. De vakdidactische verdieping in Leren en Instructie 4 en het onderzoek in Ontwerponderzoek in het tweede semester worden voorbereid, begeleid en onderwezen in het instituutsgedeelte en uitgevoerd in de praktijk. De studenten en docenten worden bij de voorbereiding en uitvoering van het ontwerponderzoek gemonitord via een geavanceerd digitaal volgsysteem.

De opleidingen beschikken over een overlegstructuur die beoogt de sturing van en de afstemming tussen de opleidingen te bevorderen. De opleidingsdirecteur stuurt de Interfacultaire Lerarenopleiding aan. De opleiding kent twee semestercoördinatoren die op elk van de semesters toezien. De docenten overleggen tijdens in de jaarkalender vastgelegde periodieke studiedagen van het hele instituut en komen daarnaast per cluster (alfa, bèta, gamma) bij elkaar in een clusteroverleg. Vakcoördinatoren staan in voor de inhoud en de organisatie van elk van de onderdelen van het curriculum.

De opleidingen hechten aan het opleidingsniveau en de praktijkervaring van de docenten. Heden is 30% van hen gepromoveerd en is 11% met een promotie bezig. Het streven is 50% gepromoveerde docenten te hebben. Docenten wordt daarom de mogelijkheid daartoe geboden. Het panel heeft concrete voorbeelden gehoord van docenten die vier jaar lang 0,6 fte ruimte krijgen om dat te doen waarvan 0,3 fte bij de Interfacultaire Lerarenopleiding. Ook streven de opleidingen na dat minstens 50% van de docenten in het voortgezet onderwijs werkzaam is. Dit streefgetal wordt gehaald. Daarnaast heeft 81% van de docenten een basiskwalificatie onderwijs (BKO). Twee docenten hebben een senior kwalificatie onderwijs (SKO). Van de docenten heeft 16% de VELON-registratie en is 18% doende deze te behalen. Het streven is tot een aantal van 50% VELON-geregistreerde docenten te komen. Pas aangetreden docenten worden intern door ervaren collega's begeleid en gecoacht. Docenten participeren in netwerken, zoals het Landelijk Expertisecentrum Mens- en Maatschappijwetenschappen en landelijke vakdidactische netwerken.

De schoolpracticumdocenten die instaan voor de begeleiding van de studenten op de opleidingsscholen dienen minstens drie jaar in dienst te zijn, over een eerstegraads bevoegdheid te beschikken en een aanstelling van tenminste 0,6 fte te hebben. De schoolpracticumdocenten kunnen kiezen of zij door de Interfacultaire Lerarenopleiding of door de opleidingsscholen worden opgeleid voor hun taak. Deze scholen beschikken daarnaast over een schoolopleider die het contact met de opleidingen onderhoudt en op het werk van de schoolpracticumdocenten toeziet. De tegenhanger van hen bij de opleidingen is de instituutsopleider. Bij de stagescholen worden de schoolpracticumdocenten opgeleid voor hun taak door het instituut. Voor het contact met het instituut worden daar ambassadeurs benoemd. De schoolopleiders en instituutsopleiders komen tweemaal per jaar bij elkaar om af te stemmen over het curriculum en de uitvoering daarvan.

Zoals gezegd, kunnen de studenten kiezen voor de voltijdvariant of de deeltijdvariant van de opleidingen. De inhoud van het curriculum en ook de toetsen van beide varianten zijn geheel identiek aan elkaar. De duur van de opleiding voor de voltijdstudenten is een jaar. De studenten die voor de deeltijdvariant kiezen, smeren het curriculum over drie semester uit. De verdeling van de studielast bedraagt voor de voltijds studerende studenten 20 uur per week voor het instituutsdeel en 20 uur per week voor het praktijkgedeelte. Zij volgen in 30 weken één dag colleges en intervisie op het instituut. De contacttijd is in totaal 232 uur, zijnde 5,8 uur per week (zie bijlage 5). De deeltijdstudenten kunnen hun studielast verdelen over drie semesters. In het eerste semester is hun programma nagenoeg gelijk aan dat van de voltijdstudenten. Ze hebben daarna wel meer tijd om hun taken te voltooien. In het tweede en derde semester hebben ze minder colleges. Het aantal contacturen per week is gemiddeld 4,4 uur (zie bijlage 5). De colleges voor deeltijdstudenten worden altijd samengebracht in één heel dagdeel, opdat ze niet voor één college naar het instituut hoeven te gaan.

Het didactisch concept van de opleidingen is dat van de activerende didactiek. De collegedagen hebben de vorm van een trechter waarin eerst hoorcolleges algemene didactiek voor alle studenten worden gegeven, de studenten daarna in hun cluster (alfa, bèta, gamma) werkgroepen volgen en aan het eind per opleiding met hun vakdidacticus bij elkaar zijn om de vakdidactische verdieping aan te brengen. Aan het einde van elke dag is ook ruimte voor intervisie en begeleiding met het oog op de studievoortgang en het beantwoorden van vragen over het praktijkgedeelte van de opleiding. Herkansingen van de toetsen van de eerste en tweede periode mogen de studenten uitstellen tot het einde van het eerste semester. De derde periode, aan het einde van het eerste semester is nagenoeg vrij geroosterd om de studenten de gelegenheid te bieden zich voor te bereiden op de kennisbasistoets vakdidactiek en eventuele herkansingen. In de begeleiding van de studenten speelt de vakdidacticus de hoofdrol, zo heeft het panel uit de mond van de studenten vernomen. In het instituutsdeel is hij of zij het belangrijkste aanspreekpunt voor de individuele student. De begeleiding in de praktijk is in handen van de schoolpracticumdocent die de studenten één-op-één begeleidt. De vakdidacticus bezoekt de school evenwel twee keer en is eindverantwoordelijk voor het beoordelen van de praktijk (zie standaard 3). Bij vragen of problemen kunnen de studenten zich tot de studieadviseur van de opleidingen wenden. Een *vertraagdencoach* wordt ingezet om aanzienlijke studievertraging te beperken. Ondanks al deze maatregelen ervaren de studenten een behoorlijke studiedruk, vooral in het tweede semester.

De rendementen van de opleidingen (nominale studieduur + één jaar) zijn sterk wisselend (zie bijlage 5). Het gemiddelde rendement van de voltijdstudenten is ongeveer 75% en het gemiddelde rendement van de deeltijdstudenten bedraagt 50%.

De studenten ontvangen voor ieder onderdeel van het curriculum een studiehandleiding met daarin onder meer de leerdoelen, de opbouw van dat onderdeel en de beoordelingsprocedure en beoordelingscriteria van de toetsen. Het studiemateriaal, de literatuur en de roosters worden via de digitale leeromgeving aangeboden.

De opleidingen zijn gehuisvest in een nieuw deel van de Roeterseilandcampus van de Universiteit van Amsterdam. Deze huisvesting omvat grotere en kleinere ruimten en voorzieningen voor internet.

Overwegingen

De toelatingseisen die de opleidingen stellen, zijn naar het oordeel van het panel naar behoren en ook in lijn met de wettelijke bepalingen. De opleidingen hebben een gedegen toelatingsprocedure opgezet. Deze zorgt ervoor dat voor de lerarenopleidingen geschikte studenten binnenkomen. Het panel is ingenomen met de mogelijkheden voor studenten met een verschillende achtergrond om de opleidingen te volgen.

Ook al laten de opleidingen een stijgende instroom zien, dat geldt niet in die mate voor de tekortvakken. Daarom pleit het panel ervoor de voorlichting voor deze vakken nog verder te versterken en ook zittende studenten en alumni daarbij te betrekken. Ook beveelt het panel in dat verband aan de communicatie met de faculteiten verder te intensiveren. Het panel wil wel opmerken dat bij de opleiding Maatschappijleer slechts acht van de dertig aanmeldingen konden worden gehonoreerd.

Het panel heeft op grond van de door de opleidingen opgestelde matrix de overeenkomst tussen het curriculum en de eindkwalificaties vast kunnen stellen. Het panel heeft in dat verband veel waardering voor de operatie van *constructive alignment* waarin de toetscommissie de gehele onderlinge afstemming en samenhang van eindkwalificaties, curriculum en toetsen onderzocht heeft en waarin de opleidingen de aanbevolen verbeteringen hebben doorgevoerd. In de leerlijnen en de vakken die daar deel van uitmaken, komen naar de waarneming van het panel alle gevraagde kennis, vaardigheden en houdingsaspecten op een degelijke wijze aan bod. De studenten komen in voldoende mate met wetenschappelijk onderzoek in aanraking en voeren dat ook zelf uit.

De panelleden en de referenten hebben zich met name ook gebogen over de vakdidactiek in het curriculum van de opleidingen. In alle opleidingen komt de vakdidactiek naar behoren tot haar recht. Bij een aantal van de opleidingen is het meer dan voldoende. Dat is het geval bij de opleidingen Biologie, Engels, Frans, Geschiedenis, Kunstgeschiedenis en Nederlands.

Als gevolg van het voorgenomen weghalen van het Profielproduct uit het curriculum worden volgens het panel de competenties samenwerken met collega's en samenwerken met de omgeving, twee van de zeven eindkwalificaties, minder goed in het curriculum weerspiegeld, ook al bieden de opleidingen daarvoor keuzevakken aan. Daarom pleit het panel ervoor het onderwerp van het profielproduct in een verplicht deel van het curriculum terug te laten komen. Dat kan bijvoorbeeld door het Ontwerponderzoek dat de studenten moeten uitvoeren, te enten op projecten en initiatieven die binnen de school worden opgezet. Daardoor kan de ontwikkeling van de school of van het schoolvak daarin tot zijn recht komen.

Een onderwerp dat volgens het panel onvoldoende zichtbaar is in het curriculum is het adequaat gebruik van ICT in het onderwijs, ook al is het een vast onderdeel van de vakdidactiek. Vanwege het belang van dat onderwerp, ook gezien de ontwikkelingen op de scholen voor voortgezet onderwijs, bepleit het panel dit nadrukkelijker aan bod te laten komen.

Het panel acht de samenhang van het curriculum voldoende door de leerlijnen en opeenvolging van de verschillende onderdelen daarbinnen. Ook vindt het panel de afstemming tussen het praktijkgedeelte en het instituutsgedeelte naar behoren, zowel inhoudelijk als in termen van het overleg tussen de scholen en de lerarenopleidingen. Wel beveelt het panel een verdere verdieping van deze relatie aan.

Het panel is bijzonder te spreken over de betrokkenheid, de toewijding en de toegankelijkheid van de docenten. Ook hun vakinhoudelijke en didactische kwaliteiten zijn buiten kijf. Alhoewel het aantal gepromoveerden nog onder het niveau van 50% is, wordt daaraan door de opleidingen wel hard genoeg gewerkt. De docenten hebben naar de waarneming van het panel veel mogelijkheden voor scholing, ook om te promoveren. Het panel is positief over het aandeel VELON-geregistreerde docenten en het voornemen van de opleidingen dat aantal nog verder te doen toenemen. De docenten op de scholen, zoals de schoolpracticumdocenten worden toegerust voor hun taak. Ook al zijn de docenten van de Interfacultaire Lerarenopleiding vertegenwoordigd in netwerken, toch zouden ze er naar de mening van het panel goed aan doen dit verder uit te bouwen.

Het panel is te spreken over de didactische opzet van het instituutsgedeelte, gaande van verbreding naar verdieping. Het panel ziet de studiedruk die de studenten ervaren en erkent deze. Tegelijkertijd stelt het panel vast dat de opleidingen alles in het werk stellen de studeerbaarheid te bevorderen. De opleidingen hebben daar een aantal maatregelen voor genomen. Naar de waarneming van het panel is de afstand tussen de studenten en de docenten klein en worden de studenten goed door de docenten begeleid. De informatievoorziening aan de studenten voldoet.

Het panel acht de huisvesting en de materiële voorzieningen van de opleidingen naar behoren.

Beoordeling van de standaard

Op grond van bovenstaande overwegingen beoordeelt het panel standaard 2 Onderwijsleeromgeving als voldoende.

5.3 Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

Standaard 3. De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Bevindingen

De toetsing en beoordeling van de lerarenopleidingen is conform de randvoorwaarden van het toetsbeleid van de Universiteit van Amsterdam. De Interfacultaire Lerarenopleiding bezit een examencommissie, die verantwoordelijk is voor het bewaken van het niveau en de kwaliteit van de toetsing. In deze commissie heeft een extern lid namens de scholen voor voortgezet onderwijs zitting. Bij de tweejarige masteropleidingen Aardrijkskunde, Biologie, Natuurkunde, Scheikunde en Wiskunde van de Faculteit der Natuurwetenschappen, Wiskunde en Informatica is de rol van de examencommissie ten aanzien van de toetsing en beoordeling in materiële zin dezelfde maar is de formele rol iets anders. Daar geeft de examencommissie van de lerarenopleidingen een verklaring af aan de faculteit, die vervolgens het diploma verstrekt.

De examencommissie heeft een toetscommissie in het leven geroepen. Zoals bij standaard 2 reeds gezegd, heeft de toetscommissie in 2013 een grootscheeps onderzoek uitgevoerd naar de afstemming van het curriculum op de eindkwalificaties van de opleidingen en naar de doorwerking daarvan in de toetsen. Sinds deze operatie ziet de toetscommissie namens de examencommissie steekproefsgewijze toe zowel op de toetsen zelf als op de instrumenten die bedoeld zijn om deze toetsen op te stellen en te beoordelen. De toetscommissie belegt scholingsdagen om de deskundigheid over toetsen en beoordelen onder de docenten van de lerarenopleidingen te bevorderen.

De opleidingen zijn opgebouwd uit in totaal veertien onderdelen, die alle worden afgesloten met twee of meer toetsen. De toetsvormen die ingezet worden, vallen uiteen in kennisbasistoetsen algemene didactiek, kennisbasistoetsen vakdidactiek, opdrachten en werkstukken, demonstraties, handelingen in de praktijk (stage op school), zelfevaluatie-opdrachten en onderzoeksopdrachten.

De kennisbasistoetsen algemene didactiek als afsluiting van Leren en Instructie 1 en 2 worden door een aantal onderwijskundigen beoordeeld, die daarover onderling overleg plegen. De beoordeling van de kleinere ontwerptaken ter afsluiting van deze onderdelen zijn in handen van onderwijskundigen of de vakdidacticus. De vakdidactische kennisbasistoets in Leren en Instructie 3 wordt door de vakdidacticus beoordeeld. Dat geldt ook voor de vakdidactische notitie en vakdidactische demonstratie die de student in het verdiepende onderdeel Leren en Instructie 4 uitvoert.

De begeleiding en de formatieve beoordeling van het praktijkgedeelte van de opleidingen is een zaak van de schoolpracticumdocent. Het beoordelingsformat, zijnde de competentiematrix die gesteld is in de vorm van een *rubric*, is steeds dezelfde. De schoolpracticumdocent vult deze competentiematrix in en voegt ter toelichting een woordrapport toe. Het praktijkgedeelte wordt na elke periode, dat is zesmaal, beoordeeld maar alleen in de eerste, derde en vijfde periode summatief. Niet de schoolpracticumdocent maar de vakdidacticus is als examinerator uiteindelijk verantwoordelijk voor de eindbeoordeling. Dat doet hij of zij op advies van en in overleg met de schoolpracticumdocent. Door dezelfde competentiematrix in de vorm van een *rubric* te hanteren, beogen de opleidingen de ontwikkeling van de student inzichtelijk te maken en tot een transparante beoordeling te komen.

Zoals bij standaard 2 gezegd, voeren de studenten aan het einde van het eerste en het tweede semester een zelfevaluatie-opdracht uit. Deze wordt beoordeeld door de vakdidacticus die daarover ook een gesprek voert met hen.

Voor het onderzoek in het kader van het Ontwerponderzoek maken de studenten achtereenvolgens een ontwerpplan en een ontwerp, kiezen een meetinstrument, voeren het onderzoek uit en evalueren dat aan het einde. Het ontwerpplan omvat alle te zetten stappen en wordt daarom gezamenlijk beoordeeld door een onderzoeker (gepromoveerde of promovendus) en de vakdidacticus. Deze beoordelen ook de andere stappen en dan met name het deel dat op hun gebied van expertise ligt. Zij hanteren daarbij een *rubric* die de eisen aan de papers per stap in beeld brengen. De *rubrics* worden ook bij de begeleiding gebruikt. De begeleiding en beoordeling van het onderzoek zijn overigens strikt gescheiden. In het Profielproduct is de opzet van de beoordeling vergelijkbaar.

De werkstukken van de studenten worden op plagiaat gecontroleerd. Het aantonen van plagiaat wordt door de examencommissie afgehandeld volgens de beschreven richtlijnen en leidt tot zware straffen, zijnde het uitsluiten van studenten voor een periode van minstens drie maanden.

De door de opleidingen tot eindwerk bestempelde toetsen zijn Onderwijspraktijk 5 en Ontwerponderzoek 1 en 2. In het Ontwerponderzoek ligt een zwaar accent op de vakdidactiek maar zonder beheersing van de andere twee leerlijnen kunnen de studenten dit onderzoek niet voldoende afronden. In Onderwijspraktijk 5, aan het einde van het praktijkdeel van de opleiding dienen de studenten aan te tonen als startbekwaam leraar te kunnen optreden. Daarbij wordt ook beoordeeld of de student in staat is zijn of haar eigen leren te sturen. Onderwijspraktijk 6 is de afsluiting van de intervisie.

De vertegenwoordigers van de opleidingsscholen met wie het panel heeft gesproken, hebben desgevraagd laten weten tevreden te zijn over de studenten. Veel van de studenten die bij hen stage lopen, komen na de opleiding bij deze scholen in dienst.

Overwegingen

Naar de mening van het panel hebben de opleidingen een gedegen toetsbeleid. De examencommissie kwijt zich naar behoren van haar taken en treedt geheel onafhankelijk van het opleidingsmanagement op. Het panel is positief over de deelname van een vertegenwoordiger van de scholen in deze commissie. Verder heeft het panel waargenomen dat de toetscommissie namens de examencommissie toeziet op de kwaliteit van toetsing en beoordeling. De procedures inzake plagiaat worden naar behoren uitgevoerd.

De verschillende toetsvormen sluiten aan op de kennis, inzichten, vaardigheden en houdingsaspecten die in de onderdelen van het curriculum aan de orde komen. Het panel acht het systeem van kennisbasistoetsen algemene didactiek en vakdidactiek goed toegepast en uitgewerkt. Het panel heeft waardering voor de invoering van deze kennisbasistoetsen.

De beoordeling van de toetsen, met name de omvangrijker opdrachten en taken in het tweede semester is zeer goed georganiseerd. Alle onderdelen van het curriculum worden afgesloten met meer dan één toets waarbij bijna altijd meer beoordelaars zijn betrokken. Dat geldt met name bij de Onderwijspraktijk en het Ontwerponderzoek waar sprake is van een beoordeling door twee personen. Het panel is onder de indruk van de systematiek waarmee de grotere opdrachten en met name het Ontwerponderzoek worden beoordeeld. Iedere stap in deze beoordeling is zorgvuldig vastgelegd en waar nodig van een nadere toelichting voorzien. Van de twee beoordelaars is duidelijk wie welke bijdrage aan de beoordeling levert. De coördinator van het Ontwerponderzoek ziet toe op de tijdigheid en volledigheid van de beoordelingen en de student heeft een helder zicht daarop. De *rubrics* spelen in de beoordeling een belangrijke rol, omdat ze de verschillende relevante aspecten in de beoordeling betrekken en omdat ze een transparante feedback aan de studenten bevorderen. Het panel steunt het plan van de opleiding de beoordelingen nog beter te ijken waardoor de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid verder zal toenemen.

Inzake het gerealiseerde niveau baseert het panel zich met name op de eindwerken die de panelleden en de vakdidactische referenten hebben bestudeerd. Het panel heeft de beoordelingen van de eindwerken door de vakdidactische referenten bestudeerd en gewogen en vervolgens vastgesteld dat alle in de beoordeling betrokken eindwerken tenminste voldoende waren. Los van de individuele verschillen die zich vanzelfsprekend tussen de studenten voordoen, zijn enkele zaken het benoemen waard. Bij een aantal van de opleidingen overstijgt het niveau van de eindwerken dat van voldoende. Dat geldt voor Duits, Filosofie, Frans, Maatschappijleer, Nederlands, Scheikunde en Spaans.

Bij de alfaopleiding Engels zijn de gekozen onderwerpen relevant en zijn de onderzoeken vakdidactisch voldoende uitgewerkt. In een aantal van de kleine alfaopleidingen als Arabisch, Russisch, Hebreeuws en Latijn wordt relatief weinig wetenschappelijke literatuur gebruikt. Bij de bètaopleidingen ligt bij Biologie en Natuurkunde een zekere nadruk op het kwantitatief hypothese-toetsend onderzoek waarbij de vraag gesteld kan worden of dit, gelet op de vraag- en doelstelling van het onderzoek en de omvang van onderzoeksgroepen, voor de hand ligt en voldoende toegevoegde waarde heeft voor de student. Bij de opleidingen Scheikunde en Wiskunde is het vakdidactische gehalte van de eindwerken naar behoren. Bij de gammaopleidingen is het vakdidactische niveau bij onder meer de opleidingen Aardrijkskunde en Kunstgeschiedenis ruim voldoende tot goed. Het eindwerk bij Algemene Economie is statistisch op een nogal basaal niveau uitgewerkt. In de eindwerken van een aantal van de opleidingen waaronder Algemene Economie en Management en Organisatie wordt relatief veel Nederlandstalige en soms wat gedateerde literatuur gebruikt.

In het Ontwerponderzoek blijkt het soms om hypothese-toetsend onderzoek te gaan, zoals hierboven aangegeven. Het panel vindt dat daarvoor gedegen statistische kennis vereist is waarmee niet iedere student vanuit de eigen vakachtergrond vertrouwd is en die hij of zij ook in het curriculum van de lerarenopleiding onvoldoende aangereikt krijgt. Wel heeft het panel begrepen dat dit onderwerp in het nieuwe curriculum een plaats krijgt in het vak Ontwerptechnieken. Het panel kan zich voorstellen dat ontwerponderzoek, opgevat als *educational design research*, beter past bij een academische beroepsopleiding die praktijknabij opereert. Naast dit aspect vraagt het panel de opleidingen aandacht te geven aan de literatuur, omdat deze in een aantal van de eindwerken te beperkt of eenzijdig, te weinig internationaal of te gedateerd is.

Gehoord hebbende de vertegenwoordigers van de scholen voor voortgezet onderwijs, beoordeelt het panel het gerealiseerde niveau van de afgestudeerden van de opleidingen als tenminste voldoende.

Beoordeling van de standaard

Op grond van bovenstaande overwegingen beoordeelt het panel standaard 3 Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties als voldoende.

Bijlage 1: Programma van het locatiebezoek

Programma locatiebezoek op 1 juni 2015 te Amsterdam

- 15.00 uur – 16.00 uur Aankomst en overleg visitatiepanel (besloten)
- 16.00 uur – 16.45 uur Bestuur instelling en opleidingsmanagement
prof. dr. E. Fischer (decaan Faculteit Maatschappij- en Gedragwetenschappen), prof. dr. P. de Jong (directeur Graduate School), drs. I. Schaveling (opleidingsdirecteur tot 1 maart 2015)
- 17.00 uur – 18.00 uur Opleidingsmanagement en inhoudelijk kernteam
prof. dr. P. de Jong (directeur Graduate School), drs. I. Schaveling (opleidingsdirecteur tot 1 maart 2015), prof. dr. C. van Boxtel (hoogleraar vakdidactiek)
- 18.00 uur – 20.00 uur Overleg visitatiepanel (besloten)

Programma locatiebezoek op 2 juni 2015 te Amsterdam

- 08.30 uur – 09.00 uur Aankomst panel
- 09.00 uur – 10.00 uur Docenten vakdidactiek alfavakken (parallel gesprek)
dr. M. van de Guchte (Duits), drs. H. van Hoorn (Italiaans), W. Groeneweg (Nederlands), drs. F. Westera (Engels en minor), dr. S. Adema (Klassieke Talen, minor FGw), drs. Y. Rijns (Onderwijskunde)
- 09.00 uur – 10.00 uur Docenten vakdidactiek bètavakken (parallel gesprek)
drs. R. van Krieken (Biologie/minor), dr. M. Dam (Biologie), dr. E. Joling (Scheikunde), dr. P. Uylings (Natuurkunde), dr. D. Pik (Wiskunde), drs. J. Fortuin (Onderwijskunde)
- 09.00 uur – 10.00 uur Docenten vakdidactiek gammavakken (parallel gesprek)
drs. M.T. van de Kamp (Kunstgeschiedenis), drs. M. van Riessen (Geschiedenis), G. Kalsbeek (Aardrijkskunde), drs. W.A.M. van Kleef (Economie en Management en Organisatie), drs. W. Schenke (Onderwijskunde), prof. dr. C. van Boxtel (Geschiedenis en minor), drs. N. Maas (Maatschappijleer en voorzitter Opleidingscommissie)
- 10.15 uur – 11.15 uur Examencommissie en examinatoren eindwerken
prof. dr. A. van der Ark (voorzitter examencommissie), drs. H. van der Linden (extern lid examencommissie), dr. E. Joling (vice-voorzitter examencommissie), drs. Y. Rijns (voorzitter toetscommissie), dr. J. van Drie (examinator), drs. M. van Riessen (examinator)

- 11.15 uur – 12.00 uur Stagebegeleiders instituut en scholen
drs. M. Kropman (instituutsopleider, Geschiedenis), drs. Th. Klijnstra (instituutsopleider, Maatschappijleer), dr. M. Min (instituutsopleider, Onderwijskunde), dr. J. van Drie (instituutsopleider, Onderwijskunde), A. Spierenburg (schoolopleider, Academische Opleidingsschool Amsterdam), F. Rietveld (schoolopleider, Almeerse Academische Opleidingsschool)
- 12.00 uur – 13.00 uur Lunch panel (besloten) waarbinnen 12.00 uur – 12.30 uur open spreekuur
- 13.00 uur – 13.45 uur Studenten en alumni
P. Hoek MA (master Nederlands), J. de Vrijer MA (alumnus Kunstgeschiedenis), T. Sieljes (minor Engels), J. Vlaming (minor Wiskunde), T. Rooth (minor Economie), S. Hendriks (master Maatschappijleer; lid opleidingscommissie), J. Wouda MSc (alumnus Natuurkunde, recent afgestudeerd), B. de Gier MSc (alumnus Natuurkunde, recent afgestudeerd), M. van der Pauw MA (alumnus Maatschappijleer)
- 13.45 uur – 16.00 uur Overleg panel (besloten)
- 16.00 uur – 16.30 uur Terugkoppeling bevindingen door voorzitter panel aan opleidingsmanagement en andere betrokkenen

Bijlage 2: Bestudeerde documenten

Documenten die zijn bestudeerd voorafgaand aan het locatiebezoek

- Kritisch Reflectie Universitaire Lerarenopleidingen, Interfacultaire Lerarenopleiding
- Domeinspecifiek referentiekader
- Schematisch programmaoverzicht
- Inhoudsbeschrijvingen programmaonderdelen
- Onderwijs- en examenregeling
- Overzicht ingezet personeel
- Afgestudeerden afgelopen twee jaar
- Overzicht opleidingsscholen
- Instroom en rendement
- Relatie Dublin-descriptoren en ICL-competenties
- Beoordelingsformat
- Verschillen programma 2014 en eerder
- Overzicht terminologie

Documenten die tijdens het locatiebezoek ter inzage lagen

- Handboeken
- Studiehandleidingen
- SPD-gids voor de master
- SPD-gids voor minor
- Notitie aangepaste trajecten/EVC-procedure
- Toelatingsregeling master
- Regels en richtlijnen examencommissie
- Kennisbasistoetsen verschillende opleidingen (opgaven en gemaakt werk)
- Mini-ontwerpen
- Eindwerken
- Verslagen kwaliteitszorgcommissie
- (Jaar)verslag opleidingscommissie
- Jaarverslag examencommissie
- Jaarverslag toetscommissie
- Docentenevaluaties
- Evaluaties onder schoolpracticumdocenten
- Nationale Studenten Enquête
- Studentenevaluaties
- Verslagen vergaderingen decanen faculteiten over lerarenopleidingen (minoren, masters)
- Verslagen taakgroepbijeenkomsten onderwijsdirecteuren van faculteiten
- Besluit College van Bestuur over instelling werkgroep Amsterdamse Lerarenopleidingen met toelichtend memo en relevante passage uit notulen vergadering College van Bestuur
- Notitie over de Educatieve master door prof. dr. P. de Jong, directeur Graduate School of Child Development and Education
- Opleidingsplan 2015 van de Interfacultaire Lerarenopleiding, inclusief notitie Toetsbeleid

Bijlage 3: Bestudeerde eindwerken

De door het panel bestudeerde eindwerken zijn de volgende.

- 10617698
- 10415807
- 10461191
- 5989124
- 10356541
- 5972485
- 10313516
- 0180378
- 8018170
- 5872081
- 10490388
- 10479813
- 10492615
- 5655730
- 10502440
- 10320202
- 10367179
- 10367683
- 10497536
- 10398783
- 10411569
- 0528005
- 5654394
- 10564047
- 5768519
- 5794625
- 0434833
- 0437948
- 5735971
- 0613835
- 6117341
- 10368701
- 5948215
- 5650739

Bijlage 4: Samenstelling visitatiepanel

Het visitatiepanel bestond uit de volgende personen:

- De heer prof. dr. D.D. Breimer (voorzitter);
- De heer prof. dr. R.F. Poell (vice-voorzitter);
- De heer drs. R. van de Kraats (panellid; referent Nederlands);
- De heer prof. dr. A.J. Waarlo (panellid);
- De heer J.G.M. Palings MSc (panellid; referent Aardrijkskunde);
- Mevrouw dr. I.M. van Eekelen (panellid);
- De heer ir. K.A. Kloet (panellid);
- De heer drs. R.C.A. Wink (studentlid);

- Mevrouw drs. R. Bekker (referent);
- Mevrouw drs. C. Bertona (referent);
- De heer drs. J. Bouwer (referent);
- De heer prof. dr. M.B. van Buuren (referent);
- De heer drs. P.M. de Groot (referent);
- De heer drs. A.C.J.M. van Haperen (referent);
- Mevrouw A.E. de Hullu (referent);
- De heer dr. E. Kwakernaak (referent);
- Mevrouw drs. A. Llamazares Carballo (referent);
- De heer drs. A.A. Pormes (referent);
- Mevrouw R.L. Tanner MA (referent);
- De heer drs. T. Visser (referent);
- De heer drs. B.G.J. Wansink (referent);
- De heer prof. dr. G. Zwaneveld (referent).

prof. dr D.D. Breimer (voorzitter)

De heer Breimer is oud-rector magnificus en voorzitter van het college van bestuur van de Universiteit Leiden. Hij was hoogleraar Farmacologie aan deze universiteit en heeft meer dan 500 wetenschappelijke artikelen op zijn naam staan. Voor zijn wetenschappelijke verdiensten ontving hij eredoctoraten van de universiteiten van Gent, Boedapest, Uppsala, Pamplona, Tokyo, Londen en Montreal. De heer Breimer is onder meer vice-voorzitter van de raad van toezicht van de Technische Universiteit Delft en lid van de raad van bestuur van de KU Leuven.

prof. dr. R.F. Poell (vice-voorzitter)

De heer Poell is hoogleraar Human Resource Development aan de Universiteit van Tilburg. Eerder was hij tevens bijzonder hoogleraar op het gebied van het schoolgebonden opleiden van leraren. Hij promoveerde op een onderwerp op het gebied van werkplekleren. De heer Poell heeft talrijke wetenschappelijke publicaties op zijn naam staan, heeft een aantal promovendi begeleid en trad vaak op als gastdocent op zijn vakgebied.

drs. R. van de Kraats (panellid)

De heer Van de Kraats was tot 2012 vakdidacticus Nederlands aan het Instituut voor Lerarenopleidingen (IVLOS) van de Universiteit Utrecht, tegenwoordig Centrum voor Onderwijs en Leren (COLUU) geheten. Daarvoor was hij vele jaren docent Nederlands aan het Christelijk Gymnasium Utrecht. Hij was ook betrokken het opstellen van de eindtermen voor het vak Nederlands in het voortgezet onderwijs. Heden geeft de heer Van de Kraats op regelmatige basis gastcolleges Nederlands aan de Karoli-Universiteit te Boedapest.

prof. dr. A.J. Waarlo (panellid)

De heer Waarlo is emeritus bijzonder hoogleraar bij het Freudenthal Instituut van de Faculteit Bètawetenschappen van de Universiteit Utrecht. Hij studeerde Biologie aan deze universiteit, met als specialisatie Pedagogiek en Didactiek van de Biologie. Ook was hij werkzaam bij de Universiteit voor Humanistiek op gebied van levensbeschouwelijke en morele educatie. Hij was bij verschillende onderzoeksprojecten en de ontwikkeling van curricula betrokken. De heer Waarlo heeft talrijke publicaties op zijn vakgebied op zijn naam staan.

J.G.M. Palings MSc (panellid)

De heer Palings is hogeschooldocent Sociale Geografie, Onderwijsgeografie en Vakdidactiek aan de Fontys Lerarenopleiding Tilburg, lid van de kenniskring Didactiek van de Gammavakken van deze opleiding en docent Onderwijsgeografie en vakdidactiek Aardrijkskunde aan de Faculteit Geowetenschappen en Graduate School of Teaching van de Universiteit Utrecht. Ook was hij onder meer auteur van een methode Aardrijkskunde voor het voortgezet onderwijs. De heer Palings heeft een reeks van publicaties op zijn vakgebied op zijn naam staan.

dr. I.M. van Eekelen (panellid)

Mevrouw Van Eekelen is rector van het Revius Lyceum Doorn en in die hoedanigheid integraal verantwoordelijk schoolleider. Eerder was zij werkzaam bij het Ministerie van Onderwijs, Cultuur & Wetenschappen waar zij onder meer secretaris van de Commissie Rinnoy Kan was. Mevrouw Van Eekelen heeft als onderwijkskundige een reeks van publicaties het licht laten zien op haar vakgebied.

ir. K.A. Kloet (panellid)

De heer Kloet is bestuurder van het Christelijk Lyceum Veenendaal. Hij is afgestudeerd als wiskundig ingenieur aan de Technische Universiteit Delft en heeft Onderwijskunde en speciale Pedagogiek gestudeerd aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. Daarvoor was hij onder meer docent Wiskunde en Natuurkunde, onderwijkskundige en rector van een school in het voortgezet onderwijs. De heer Kloet bekleedt en bekleedde daarnaast een aantal bestuurlijke functies.

drs. R.C.A. Wink (studentlid)

De heer Wink rondde achtereenvolgens de bachelor Geschiedenis en de research master History aan de Universiteit Leiden af. Naast zijn studie was hij onder meer lid van de opleidingscommissie van de laatstgenoemde opleiding en was hij werkzaam als onderzoeksmedewerker en auditor bij Lloyd's Register. Op dit moment studeert de heer Wink de master Neerlandistiek: Dutch Discourse Studies aan de Universiteit Leiden.

drs. R. Bekker (referent)

Mevrouw Bekker is rector van het Christelijk Gymnasium Utrecht. Eerder was zij vakdidactica. Mevrouw Bekker trad in deze visitatie op als referent voor de opleidingen Griekse en Latijnse Taal en Cultuur, Latijn en Klassieke en Culturele Vorming en Kunstgeschiedenis.

drs. C. Bertona (referent)

Mevrouw Bertona is vakdidacticus Scheikunde aan het instituut voor lerarenopleidingen ICLON van de Universiteit Leiden en trad in deze visitatie op als referent voor de opleiding Scheikunde.

drs. H.J. Bouwer (referent)

De heer Bouwer is vakdidacticus Management en Organisatie aan het instituut voor lerarenopleidingen ICLON van de Universiteit Leiden en trad in deze visitatie op als referent voor de opleiding Management en Organisatie.

prof. dr. M.B. van Buuren (referent)

De heer Van Buuren was tot 2013 hoogleraar Moderne Franse Letterkunde aan de Universiteit Utrecht en trad in deze visitatie op als referent voor de opleiding Frans.

drs. P.M. de Groot (referent)

De heer De Groot is docent Russisch aan de Rijkuniversiteit Groningen, verzorgt opleidingen in de vakdidactiek van het Russisch en trad in deze visitatie op als referent voor de opleidingen Arabisch, Hebreeuws en Russisch.

drs. A.C.J.M. van Haperen (referent)

De heer Van Haperen is vakdidacticus Algemene Economie aan het instituut voor lerarenopleidingen ICLON van de Universiteit Leiden en trad in deze visitatie op als referent voor de opleiding Algemene Economie.

drs. A.E. de Hullu (referent)

Mevrouw De Hullu was tot 2012 vakdidacticus Biologie aan het instituut voor lerarenopleidingen ICLON van de Universiteit Leiden en trad in deze visitatie op als referent voor de opleiding Biologie.

dr. E. Kwakernaak (referent)

De heer Kwakernaak was tot 2008 vakdidacticus Duits aan het instituut voor lerarenopleidingen UCLO van de Rijksuniversiteit Groningen en trad in deze visitatie op als referent voor de opleiding Duits.

drs. A. Llamazares Carballo (referent)

Mevrouw Llamazares Carballo is docent Spaans aan de Hogeschool Utrecht en vakdidacticus Spaans aan het instituut voor lerarenopleidingen COLUU van de Universiteit Utrecht en trad in deze visitatie op als referent voor de opleidingen Spaans en Italiaans.

drs. A.A. Pormes (referent)

De heer Pormes is vakdidacticus Maatschappijleer en Maatschappijwetenschappen aan het instituut voor lerarenopleidingen ICLON van de Universiteit Leiden en trad in deze visitatie op als referent voor de opleiding Maatschappijleer en Maatschappijwetenschappen.

R.L. Tanner MA (referent)

Mevrouw Tanner was tot 2013 vakdidacticus Engels aan het instituut voor lerarenopleidingen COLUU van de Universiteit Utrecht en trad in deze visitatie op als referent voor de opleiding Engels.

drs. T. Visser (referent)

De heer Visser was tot 2014 vakdidacticus Godsdienst en Levensbeschouwing aan het instituut voor lerarenopleidingen COLUU van de Universiteit Utrecht en trad in deze visitatie als referent voor de opleidingen Godsdienst en Levensbeschouwing en Filosofie op.

drs. B.G.J. Wansink (referent)

De heer Wansink is vakdidacticus Geschiedenis aan het instituut voor lerarenopleidingen COLUU van de Universiteit Utrecht en trad in deze visitatie op als referent voor de opleiding Geschiedenis.

prof. dr. G. Zwaneveld (referent)

De heer Zwaneveld was tot 2011 hoogleraar Professionalisering van Onderwijsgeevenden, in het bijzonder van het wiskundeonderwijs aan de Universiteit Utrecht en trad in deze visitatie als referent voor de opleidingen Wiskunde en Natuurkunde op.

Bijlage 5: Kwantitatieve gegevens opleidingen

Rendement na nominale studieduur + 1 jaar van de verschillende opleidingen

Aardrijkskunde

Cohort	Instroom/voltime	Instroom/deeltijd	Rendement/voltime	Rendement/deeltijd
2009/2010	1	0	0%	-
2010/2011	2	0	100%	-
2011/2012	7	4	86%	100%

Algemene Economie

Cohort	Instroom/voltime	Instroom/deeltijd	Rendement/voltime	Rendement/deeltijd
2009/2010	2	2	100%	0%
2010/2011	2	1	100%	0%
2011/2012	1	3	100%	67%

Arabisch

Cohort	Instroom/voltime	Instroom/deeltijd	Rendement/voltime	Rendement/deeltijd
2009/2010	1	1	100%	0%
2010/2011	0	0	-	-
2011/2012	0	1	-	0%

Biologie

Cohort	Instroom/voltime	Instroom/deeltijd	Rendement/voltime	Rendement/deeltijd
2009/2010	1	3	0	67%
2010/2011	9	5	67%	20%
2011/2012	6	1	67%	0%

Duits

Cohort	Instroom/voltime	Instroom/deeltijd	Rendement/voltime	Rendement/deeltijd
2009/2010	0	2	-	50%
2010/2011	4	0	100%	-
2011/2012	0	1	-	100%

Engels

Cohort	Instroom/voltime	Instroom/deeltijd	Rendement/voltime	Rendement/deeltijd
2009/2010	4	3	100%	67%
2010/2011	5	1	60%	100%
2011/2012	7	3	71%	67%

Filosofie

Cohort	Instroom/voltime	Instroom/deeltijd	Rendement/voltime	Rendement/deeltijd
2009/2010	6	1	67%	0%
2010/2011	4	1	50%	100%
2011/2012	6	0	83%	-

Frans

Cohort	Instroom/voltime	Instroom/deeltijd	Rendement/voltime	Rendement/deeltijd
2009/2010	2	0	50%	-
2010/2011	4	2	75%	100%
2011/2012	7	1	100%	0%

Geschiedenis en Staatsinrichting

Cohort	Instroom/voltime	Instroom/deeltijd	Rendement/voltime	Rendement/deeltijd
2009/2010	11	5	73%	40%
2010/2011	2	2	100%	50%
2011/2012	14	4	86%	75%

Godsdienst en Levensbeschouwing

Cohort	Instroom/voltime	Instroom/deeltijd	Rendement/voltime	Rendement/deeltijd
2009/2010	1	0	0%	-
2010/2011	2	0	50%	-
2011/2012	3	0	100%	-

Griekse en Latijnse Taal en Cultuur

Cohort	Instroom/voltime	Instroom/deeltijd	Rendement/voltime	Rendement/deeltijd
2009/2010	3	2	67%	50%
2010/2011	2	0	100%	-
2011/2012	1	0	100%	-

Italiaans

Cohort	Instroom/voltime	Instroom/deeltijd	Rendement/voltime	Rendement/deeltijd
2009/2010	0	0	-	-
2010/2011	0	0	-	-
2011/2012	0	0	-	-

Kunstgeschiedenis en CKV

Cohort	Instroom/voltime	Instroom/deeltijd	Rendement/voltime	Rendement/deeltijd
2009/2010	5	2	60%	100%
2010/2011	9	2	89%	50%
2011/2012	4	2	75%	50%

Latijn

Cohort	Instroom/voltime	Instroom/deeltijd	Rendement/voltime	Rendement/deeltijd
2009/2010	1	1	100%	100%
2010/2011	1	0	100%	-
2011/2012	0	0	-	-

Maatschappijleer en Maatschappijwetenschappen

Cohort	Instroom/voltime	Instroom/deeltijd	Rendement/voltime	Rendement/deeltijd
2009/2010	3	2	67%	50%
2010/2011	16	3	63%	33%
2011/2012	8	0	25%	-

Management en Organisatie

Cohort	Instroom/voltime	Instroom/deeltijd	Rendement/voltime	Rendement/deeltijd
2009/2010	6	6	100%	100%
2010/2011	2	3	100%	33%
2011/2012	2	2	100%	50%

Natuurkunde

Cohort	Instroom/voltime	Instroom/deeltijd	Rendement/voltime	Rendement/deeltijd
2009/2010	1	2	0%	0%
2010/2011	2	1	50%	100%
2011/2012	1	0	100%	-

Nederlands

Cohort	Instroom/voltime	Instroom/deeltijd	Rendement/voltime	Rendement/deeltijd
2009/2010	4	7	50%	29%
2010/2011	4	1	75%	0%
2011/2012	4	1	100%	100%

Russisch

Cohort	Instroom/voltime	Instroom/deeltijd	Rendement/voltime	Rendement/deeltijd
2009/2010	0	0	-	-
2010/2011	0	0	-	-
2011/2012	0	0	-	-

Scheikunde

Cohort	Instroom/voltime	Instroom/deeltijd	Rendement/voltime	Rendement/deeltijd
2009/2010	1	3	100%	0%
2010/2011	3	0	100%	-
2011/2012	2	0	0%	-

Spaans

Cohort	Instroom/voltime	Instroom/deeltijd	Rendement/voltime	Rendement/deeltijd
2009/2010	1	1	100%	0%
2010/2011	3	0	100%	-
2011/2012	1	1	100%	0%

Wiskunde

Cohort	Instroom/voltime	Instroom/deeltijd	Rendement/voltime	Rendement/deeltijd
2009/2010	1	5	100%	20%
2010/2011	2	2	50%	50%
2011/2012	2	1	50%	100%

Capaciteiten docenten

Docenten met een masterdiploma	89%
Docenten die gepromoveerd zijn	30%
Docenten in bezit van BKO (inclusief SKO)	81%

De gerealiseerde student-docentratio is 14 : 1.

Gemiddeld aantal contacturen per week

Voltijd	5,8 uur/week
Deeltijd	4,4 uur/week